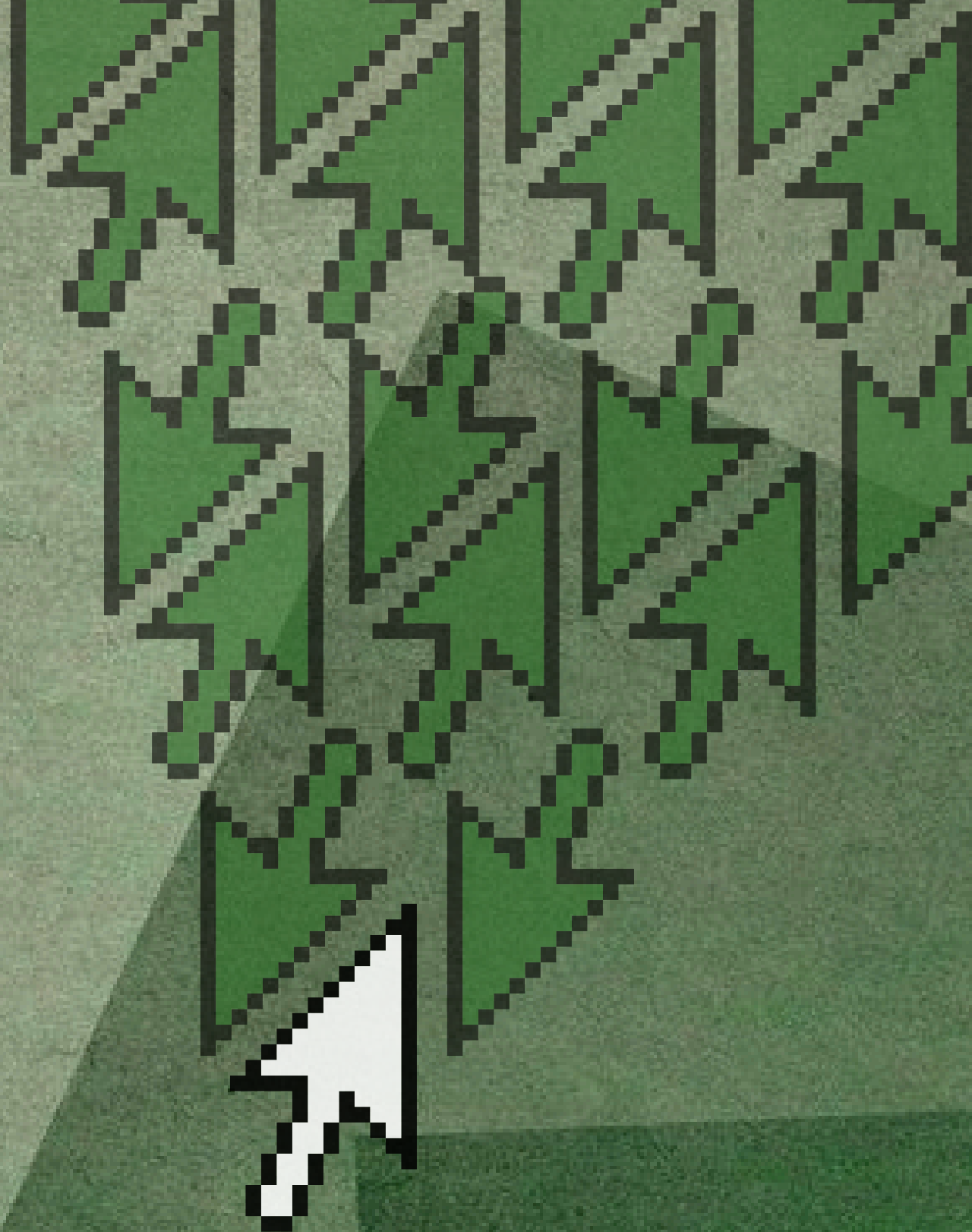

VODIČ ZA UPOTREBU DIGITALNIH ALATA.

co-lib.

Valentina Popović, autorica teksta

Martina Maksimkov i Nadina Grebović-Lendo, stručna redakcija

Adin Alispahić i Adna Šišić, dizajn

Jelena Radovanović, marketing i promocija

SADRŽAJ:

UVOD

PRONAĐI SVOJ ALAT!

KATEGORIZACIJA DIGITALNIH ALATA

ZELENE TEHNOLOGIJE

DOBRE PRAKSE

Digitalni alati su softverske aplikacije i tehnologije koje omogućavaju bibliotekarima da efikasno upravljaju bibliotečkim resursima, komuniciraju sa korisnicima, kreiraju sadržaj i pružaju online usluge. Oni su ključni za modernizaciju biblioteka i poboljšanje njihovih usluga, omogućavajući bolju organizaciju, pristup i deljenje informacija.

Toolkit je dizajniran da pomogne bibliotekarima da se upoznaju sa različitim digitalnim alatima, nauče kako ih koristiti i integrišu ih u svoje svakodnevne operacije. Cilj je da se povećaju efikasnost, produktivnost i kvalitet usluga koje biblioteke pružaju svojim korisnicima.

Bibliotekari će steći praktične veštine/savete, uz razumevanje najboljih praksi i pristup resursima koji će im pomoći da se prilagode digitalnom dobu

**PRONAĐI SVOJ
ALAT!**

#1

Postoje različiti poslovi u bibliotekama, koje možemo olakšati i poboljšati efikasnost koristeći neke od alata. Pred vama je nekoliko kategorija i primera. Sa ciljem da vas podstaknemo da sami istražujete i pronađete adekvatan alat, koji odgovara Vašem poslu, korisnicima i biblioteci u kojoj radite.

PRIHVATANJE DIGITALNE BUDUĆNOSTI

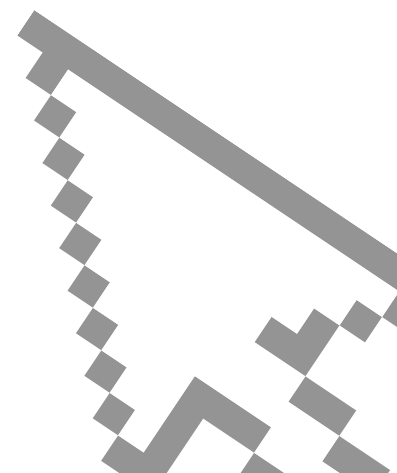
Kada govorimo o vještinama koje će bibliotekarima biti potrebne za efikasno obavljanje posla u radnom okruženju koje se razvija, članak koji prenosimo govori upravo o bibliotekama u digitalnom dobu, kao dinamična središta informacija, inovacija i doživotnog učenja. Bibliotekari se i nalaze na čelu svih tih promena, već odavno se i prilagođavamo tim novim ulogama i odgovornostima u skladu sa vremenom koje nam preostaje za stručno usavršavanje, kao i adekvatne programe i prilike za učenje.

Bilo da se radi o akademskim bibliotekama, javnim bibliotekama ili specijalnim bibliotekama, pojava digitalnih vština postala je najvažnija u zadovoljavanju rastućih potreba korisnika i zajednica.

Ceo članak možete čitati ovde gde prenosimo ključne segmente kada je reč o digitalnim alatima: <https://www.linkedin.com/pulse/embracing-digital-future-essential-skills-librarians-work-ekpolomo-zlrqf/>

Kreiranje i deljenje digitalnog sadržaja:

Bibliotekari bi trebalo da budu vešti u stvaranju i kreiranju digitalnog sadržaja kako bi obogatili bibliotečke kolekcije i angažovali korisnike. Bilo da razvijaju multimedijalne tutorijale, proizvode digitalne eksponate ili održavaju onlajn repozitorije, bibliotekari koriste digitalne alate i platforme da poboljšaju pristup informacijama i promovišu doživotno učenje. Prihvatajući kreiranje i deljenje digitalnog sadržaja, bibliotekari mogu da prilagode resurse različitim stilovima učenja i preferencijama, zadovoljavajući rastuće potrebe korisnika digitalnih izvora.

Informacione tehnologije i digitalni alati:

Dobro razumevanje informacione tehnologije i poznavanje digitalnih alata su od suštinskog značaja za bibliotekare kako bi se efikasno kretali digitalnim pejzažom. Bibliotekari treba da budu u toku sa novim tehnologijama, kao što su veštačka inteligencija, mašinsko učenje i virtuelna stvarnost, i da istražuju njihove primene u bibliotečkim uslugama i programiranju. Korišćenjem digitalnih alata i tehnologija, bibliotekari mogu da pojednostave radni proces, poboljšaju korisničko iskustvo i olakšaju inovativne bibliotečke usluge prilagođene potrebama digitalne ere.

Zaključak ovog članka je sledeći:

Kako se biblioteke razvijaju kao odgovor na tehnološki napredak i promene društvenih potreba, bibliotekari moraju da prihvate sticanje digitalnih veština kako bi ostali relevantni i otporni u budućem radu. Negujući stručnost u informacionoj pismenosti, pismenosti podataka, kreiranju digitalnog sadržaja, informacionim tehnologijama, digitalnoj saradnji i komunikaciji, bibliotekari mogu da osnaže korisnike, podstiču inovacije i oblikuju budućnost biblioteka kao živahnih centara znanja i angažovanja zajednice.

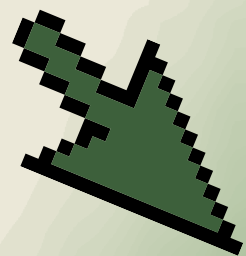
Možemo utvrditi da oni bibliotekari, koji se vešto prilagođavaju i koriste digitalne alate i tehnologije, obogaćuju svoju ponudu usluga i čine biblioteke relevantnim i značajnim resursima u digitalnoj eri. Kroz kreiranje i selektovanje digitalnog sadržaja, razumevanje informacione tehnologije, te digitalnu saradnju i komunikaciju,

Digitalna saradnja i komunikacija:

U svetu koji je sve više međusobno povezan, bibliotekari moraju da se ističu u digitalnoj saradnji i komunikaciji kako bi negovali partnerstva i angažovanje zajednice. Oni treba da iskoriste digitalne platforme za virtuelnu saradnju, onlajn umrežavanje i inicijative za širenje kako bi proširili domet i uticaj bibliotečkih usluga. Negujući digitalnu saradnju i veštine komunikacije, bibliotekari mogu da ostvare veze sa različitim zainteresovanim stranama, pojačaju prisustvo biblioteke u digitalnoj sferi i neguju živahne, inkluzivne zajednice učenika i stvaralaca.

MI MOŽEMO unaprediti bibliotečke usluge i omogućiti korisnicima da se neprestano razvijaju i uče. Još važnije, MI MOŽEMO da rastemo i razvijamo se zajedno, razmenom informacija, znanja i veština.

#2

KATEGORIZACIJA DIGITALNIH ALATA

Postoje različiti digitalni alati koji koriste bibliotekari za upravljanje kolekcijama, digitalizaciju, komunikaciju, kreiranje sadržaja, e-učenje i analizu podataka. Ovi alati poboljšavaju efikasnost, dostupnost i kvalitet bibliotečkih usluga.

Alati za upravljanje bibliotečkim kolekcijama:

Softveri kao što su Koha, Evergreen i Aleph, Cobiss, Bisis omogućavaju bibliotekarima da efikasno katalogizuju, prate i upravljaju bibliotečkim resursima. Oni pružaju funkcionalnosti kao što su pretraživanje kataloga, praćenje zaduživanja knjiga, upravljanje rezervacijama i analitika korišćenja. Ovi alati olakšavaju rad bibliotekara, čineći procese bržim i preciznijim.

Alati za digitalizaciju:

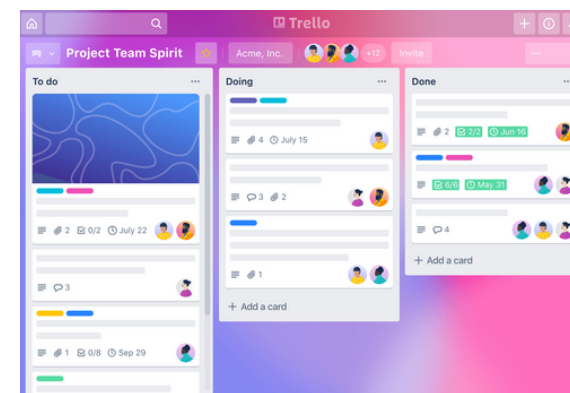
Skeneri i OCR (Optical Character Recognition) softveri su ključni za pretvaranje fizičkih dokumenata u digitalni format.

Ovi alati omogućavaju bibliotekama da svoje kolekcije učine dostupnim online, povećavajući pristup informacijama i očuvanje retkih i vrednih materijala. Aplikacije za digitalnu arhivu pomažu u organizaciji i dugotrajnom čuvanju digitalizovanih dokumenata. Danas, već imamo primere kobinovanja veštačke inteligencije i programiranja u slučajevima skeniranja građe, gde možemo automatizovati ispravljanje npr. mrlja na skeniranim fotografijama (Modern Tools & Techniques for Faster QC Webinar).

Alati za komunikaciju:

Email klijenti, platforme za video konferencije kao što su Zoom i Microsoft Teams, te društvene mreže poput Facebooka i Twittera omogućavaju bibliotekarima da efikasno komuniciraju sa korisnicima, kolegama i širim zajednicama. Ovi alati olakšavaju organizaciju događaja, promociju usluga i interakciju sa korisnicima u realnom vremenu. Postoje različiti alati za timski rad, kao što su Trello ili Slack.

Alati za kreiranje sadržaja:

Softveri za uređivanje teksta ([MS Word](#), [Google Docs](#)), grafički dizajn ([Canva](#), [Adobe Illustrator](#)) i video montažu ([iMovie](#), [Adobe Premiere](#)) omogućavaju bibliotekarima da kreiraju visokokvalitetan sadržaj za promotivne materijale, edukativne resurse i digitalne publikacije.

Ovi alati pomažu bibliotekarima da predstave informacije na atraktivan i pristupačan način.

Alati za e-učenje:

[Moodle](#), [Blackboard](#), [Coursera](#) i platforme za webinare ([ReadyTalk](#), [AnyMeeting](#)) omogućavaju bibliotekarima da razvijaju i pružaju online kurseve i obuke. Ovi alati olakšavaju kontinuirano obrazovanje, pružajući bibliotekarima pristup najnovijim znanjima i veštinama. Platforme za e-učenje podržavaju interaktivne i fleksibilne metode učenja, prilagođene potrebama korisnika.

Alati za analizu podataka:

[Excel](#), [Google Sheets](#), [Tableau](#) i statistički softveri kao što su [SPSS](#) i [R](#) omogućavaju bibliotekarima da analiziraju podatke o korisnicima, uslugama i resursima. Ovi alati pomažu u donošenju informisanih odluka, identifikaciji trendova i poboljšanju usluga na osnovu prikupljenih podataka. Analiza podataka igra ključnu ulogu u strateškom planiranju i evaluaciji bibliotečkih programa. [Google Analytics](#) je takođe dobar alat za praćenje ponašanja vaših korisnika na Internetu.

ZELENE TEHNOLOGIJE

#3

Živimo u svetu koji se konstantno razvija, a „zelene“ održive tehnologije su sredstva kojima se pojedinci, kompanije i vlade širom sveta koriste u savladavanju brojnih ekoloških problema kao što su zagađenje vode, vazduha i tla, prekomerna eksploatacija prirodnih resursa i klimatske promene. Pored toga, zelene tehnologije donose sa sobom brojne prednosti starta ekosistema u Srbiji. Želeli smo da istaknemo da je važno da znamo i uputimo i naše korisnike, koristeći svakodnevno tehnologiju treba da budemo svesni i zagađenja, a da u skladu sa time odgovorno postupamo.

Već neko vreme ljudi vole reći da Google pretraga troši jednako energije kao kuhanje šoljice čaja . Činjenica da se utjecaj novih aplikacija za strojno učenje na okoliš povećava također je postala svjesna javnosti. Tačnije, chat aplikacije kao što je ChatGPT, koje troše znatno više resursa od jednostavnih Google pretraga, nedavno su bile predmet rasprave u smislu njihovog uticaja na okolinu. Ako pitate ChatGPT, on tvrdi da koristi 1,567 posto više energije da odgovori na upit nego Google pretraživanje. Ukratko aplikacije koje u osnovi obavljaju istu funkciju – kao što su pretraživači – mogu se lako zamijeniti održivim alternativama, od kojih možete izabrati mnogo.

Kao bibliotekari skloni smo skladištenju različitih podataka, kako digitalne građe, tako i poslovnih podataka e-mailova itd. Brisanje nepotrebnih podataka stoga ne samo da nam pomaže u održavanju jasnog pregleda i efikasnijem radu – ono takođe pomaže u zaštiti životne sredine. Redovno brisanje e-pošte iz odeljka za smeće i datoteka koje više nisu potrebne iz mape za preuzimanje trebalo bi stoga biti nešto što se podrazumijeva. Digitalni resursi na koje često zaboravljate i koji se s vremenom gomilaju uključuju chatove i kanale u komunikacijskim rešenjima kao što su Teams ili Slack, ploče i projekte u alatima za suradnju kao što su Miro, Trello ili Asana, kao i račune s mrežnim uslugama i pohranu u oblaku koje više ne koristit.

<https://www.adesso.de/en/news/blog/green-it-in-our-everyday-lives-sustainable-use-of-digital-tools-2.jsp>

Jako bitno je napomenuti neke od zelenih alata koji Vam mogu pomoći u svakodnevnom poslovanju :

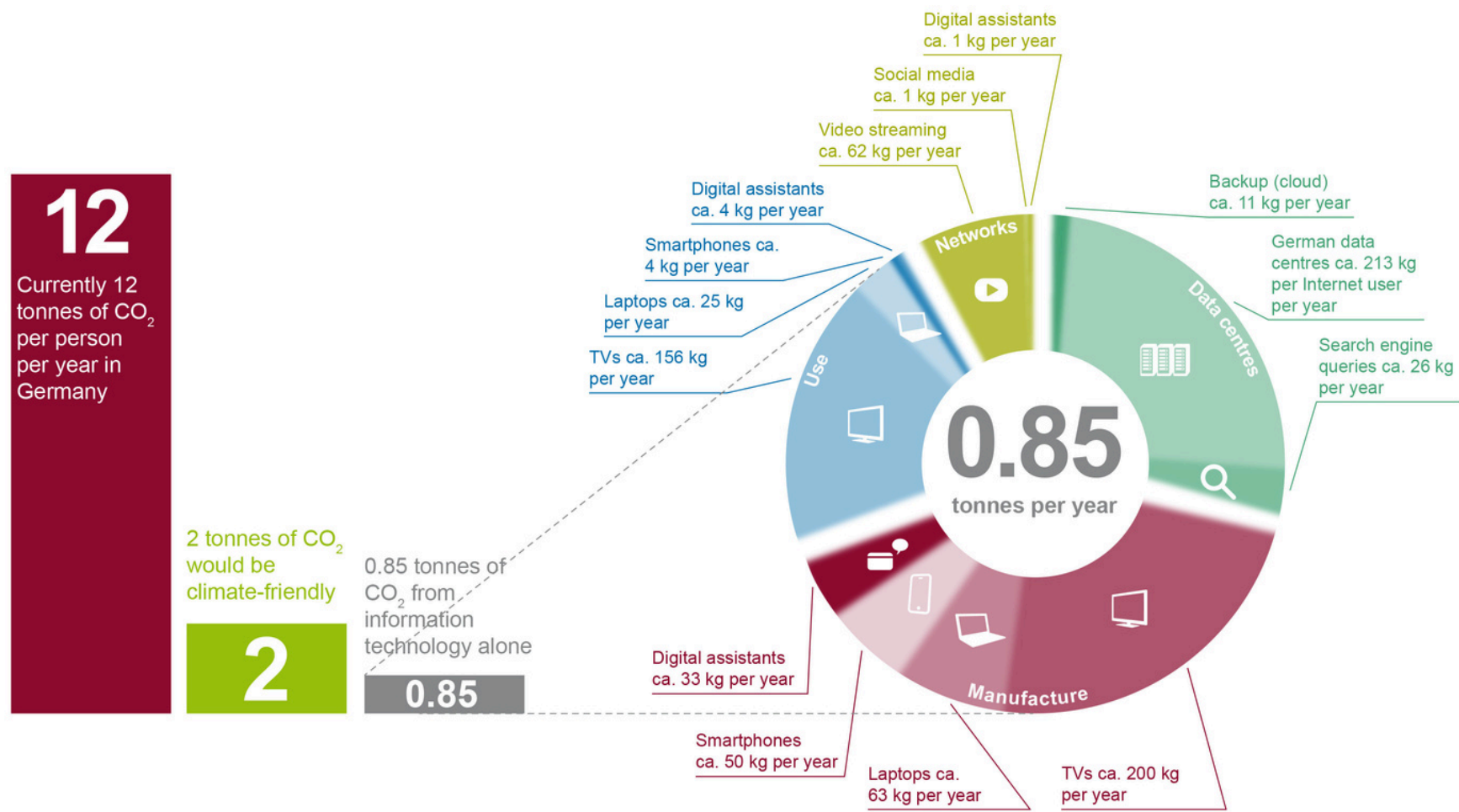
Beacon <https://digitalbeacon.co/> Digital Beacon je sjajan alat za analizu web stranica. Prikazuje emisije CO2

Are my third parties green? <https://aremythirdpartiesgreen.com/> Proverite resurse trećih strana koje koristi web-mjesto o njihovom ekološkom hostingu, prijenosu podataka, učinkovitom predmemoriranju i utjecaju ugljika

Mattermost <https://mattermost.com/> je alat za razmenu poruka otvorenog koda koji služi kao izvrsna alternativa Slacku, Microsoft timovima i drugima. Osim toga, dolazi s velikom sigurnošću podataka.

The CO₂ footprint of our digital lifestyle

It is the manufacture of laptops, TVs, smartphones and digital assistants that produces the majority of greenhouse gas emissions.

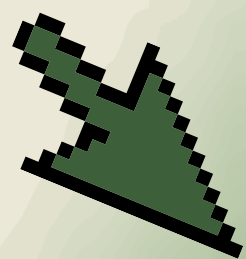
The figures are based on estimates and serve to illustrate the scale.
Explanation of the figures: blog.oeko.de/digitaler-co2-fussabdruck/

SOURCE: [HTTPS://BLOG.OEKO.DE/DIGITALER-CO2-FUSSABDRUCK](https://blog.oeko.de/digitaler-co2-fussabdruck/). DIAGRAM: ÖKO-INSTITUT 2019, CC BY-SA 2.0

CO2 otisak našeg digitalnog načina života

Izvor: <https://www.oeko.de/en/topics/digitalisation/#c15110>

#4

DOBRE PRAKSE

Sada ćemo razmotriti nekoliko primera dobre prakse. Na taj način ćemo bolje razumeti kako uspešno primeniti ove principe.

Zeleni kutak na E-biblioteci <https://shorturl.at/idFjy>
Korišćen alat: Google site; Google Analytics
Usluga: promocija i informisanje bibliotekara:
upućivanje na društvene mreže i aktivnosti Grupe za
održivi razvoj Bibliotekarskog društva Srbije

O ALATIMA:

Gugl Analitika (Google Analytics) je usluga web analitike koja pruža statistiku i osnovne analitičke alate za optimizaciju pretraživača (SEO) i marketinške svrhe. Usluga je deo Gugl Marketing Platforme i dostupna je besplatno svima koji imaju Gugl nalog. Gugl analitika se koristi za praćenje učinka web lokacije i prikupljanje uvida posetilaca. Može pomoći organizacijama da odrede izvore korisničkog saobraćaja, da procene uspeh svojih marketinških aktivnosti i kampanja, da prate ispunjenje ciljeva, otkriju obrasce i trendove u angažovanju korisnika i dobiju druge informacije o posetiocima kao što su demografski podaci. Veb stranice često koriste Gugl analitiku za dobijanje i analizu različitih analitičkih podataka o ponašanju kupaca, koji se mogu koristiti za poboljšanje marketinških kampanja, povećanje saobraćaja na veb lokaciji i bolje zadržavanje posetilaca. Kada je reč o upotrebi Gugl analitike u bibliotečko-informacionoj delatnosti, možemo pratiti i koristiti gore pomenute pogodnosti, radi unapređivanja usluga, oglašavanja sajta i odabira digitalnog sadržaja. Stoga, koristeći Google site vrlo jednostavno pomoću koda se prati ponašanje korisnika na internetu, bez praćenja i čuvanja ličnih podataka.

WIX je veb platforma za upravljanje izuzetnim web projektima, bez koda koji dolazi opremljen poslovnim alatima koji vam mogu pomoći da napravite nešto jednostavno kao što je lični blog do nečega tako složenog kao što je centar za preduzeća za vaše poslovanje na mreži. Ima ugrađene funkcije za e-trgovinu, marketing, zakazivanje, brendiranje i još mnogo toga. Kao vodeći u prostoru veb lokacija, Vik je dugo bio lider u veb dizajnu i rano usvojio nove tehnologije, kao što je kreiranje veb lokacija sa veštačkom inteligencijom. Tako da možete dobiti napredne mogućnosti dizajna, opsežna AI rešenja, fleksibilne alate za razvoj i prilagođeni CSS za potpunu kreativnu kontrolu.

VODIČ ZA RADIONICU

https://www.canva.com/design/DAGLeBfSXW8/rrkPD6aHbavUKVkuZ35oQg/edit?utm_content=DAGLeBfSXW8&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Connecting libraries together.